Participatietraject RTHA
Luchthavenbesluit

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Directie Luchtvaart
T.a.v. dhr. beschermen persoonlijke levenssfeer
Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag

Driebergen, 9 december 2022

Betreft: Reactie op brief BTV aangaande Participatietraject LHB RTHA

Geachte heer beschermen persoonlijke levenssfeer

Op 14 november jl. heeft de Vereniging Bewonersgroep tegen Vliegtuigoverlast te Rotterdam (BTV) een brief verstuurd betreffende “Samenstelling en functioneren Commissie Regionaal Overleg (CRO) RTHA en participatietraject RTHA.” De Directie Luchtvaart heeft ons vervolgens verzocht om een reactie te geven op het door de BTV geschetste beeld. Wij maken graag van deze gelegenheid gebruik. Wij beperken ons hierbij tot uitlatingen over het participatietraject, onze rol en de gehanteerde werkwijze. Passages in de brief over de CRO en bewonersrepresentatie zijn niet aan ons ter beoordeling.

Context

Het participatietraject is een zelfstandig traject op initiatief van Rotterdam The Hague Airport (RTHA). RTHA wil het proces naar een nieuw luchthavenbesluit benutten om het gesprek aan te gaan over de positie van de luchthaven in de regio. Enerzijds moet de luchthaven aansluiten bij de wensen van alle betrokkenen in de regio. Zo wil de luchthaven regionaal zijn verankerd en wil RTHA goed passen in de omgeving, zowel wat betreft economie, ruimtelijke ordening als (leef)milieu. Anderzijds behoort RTHA tot de luchthavens van nationale betekenis met een actieve rol in de verdere ontwikkeling van de nationale luchtvaartvisie.

Informatie over het Luchthavenbesluit zelf, de aanpak, de verschillende rollen binnen het participatieproces en meer praktische zaken zijn terug te vinden op www.luchthavenbesluit.nl

Voor de onafhankelijke procesbegeleiding is een team gecontracteerd bestaande uit WesselinkVanZijst en VIRIDIS business advisory. Als procesbegeleiding waren wij faciliterend en dienend aan alle participanten. De gemeenten Rotterdam,

Lansingerland en Schiedam, de Provincie Zuid-Holland en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat co-financierden de onafhankelijke procesbegeleiding.

Als procesbegeleiding hadden en hebben wij geen belang bij de uitkomst van het traject. Niet contractueel, noch anderszins. Wij hebben ons uitsluitend gecommitteerd aan het proces: wij hebben partijen in staat gesteld een resultaat te behalen waar alle deelnemers meerwaarde in zien ten opzichte van de huidige situatie (de zogenoemde Omzettingsregeling). Om op die manier de bestaande impasse rond de toekomst van RTHA te doorbreken. Een uitkomst die zoveel mogelijk aan alle, deels tegenstrijdige, belangen tegemoet komt. Vanaf het begin was duidelijk dat de ruimte tussen alle betrokken belangen weinig ruimte bood voor een voor alle partijen succesvolle uitkomst.

Belangen aan tafel

Het betrekken van de omgeving tijdens dit participatietraject vond plaats in verschillende vormen. Primair werd er een brede participatietafel gevormd. Als procesbegeleiding hebben wij getracht alle belangen goed vertegenwoordigd aan deze tafel te krijgen. De leden werden uitgenodigd door de procesbegeleiding, in overleg met de omgeving. Zelfstandig aanmelden was niet mogelijk. Ook zijn er partijen met aantoonbare kennis van zaken en relevante (werk)ervaring uitgenodigd. Zij werden actief betrokken bij de joint fact finding en waren kennishouders die tijdens het traject door alle deelnemers konden worden geraadpleegd.

Het gehele proces is samen met de verschillende belanghebbenden tot stand gebracht. Dit geldt voor de keuze van de methode, de rol van partijen aan tafel, de gehanteerde dialoogstructuur, het opstellen van de planning (die meermaals is aangepast op verzoek van participanten), tot en met de totstandkoming van de in deze brief besproken spelregels.

De BTV is van meet af aan als belanghebbende aangemerkt op grond van hun statutaire doelstelling. Zij zijn dan ook vanaf het begin betrokken geweest, tot het moment waarop zij aangaven niet meer deel te kunnen nemen. Hier komen we later in de brief uitgebreid op terug.

Als onafhankelijke procesleiding zijn wij loyaal naar alle deelnemers omdat zij één of meerdere belangen hebben bij de toekomst van de luchthaven, en primair verantwoordelijke voor het zorgvuldige proces op weg naar een eindresultaat met oog voor al die belangen.

Reactie op verschillende opmerkingen vanuit de BTV

Hieronder volgt onze meer inhoudelijk reactie op de brief van de BTV. Per passage uit de desbetreffende brief hebben wij onze zienswijze uiteengezet.

De bestuursvoorzitter van de BTV heeft op 19 januari 2021 aan de procesbegeleiders kenbaar gemaakt dat de BTV essentiële informatie tijdens het proces moet kunnen delen met haar leden. Dit vloeit voort uit de eisen van behoorlijk bestuur.

Er is op 19 januari 2021 inderdaad een bericht vanuit de BTV binnengekomen bij de procesbegeleiding. Deze e-mail benadrukte het belang van transparantie en dat wat de BTV betreft alles uit het participatietraject openbaar wordt. Tenzij er noodzaak tot vertrouwelijkheid zou zijn, gedragen door alle participanten. En dat dit dan op haar beurt niet moest leiden tot het achterhouden van essentiële informatie. Er wordt in de betreffende mail niet gerept over de rol richting de eigen achterban.

De BTV ging ervan uit dat de procesbegeleiders hiermee instemden, omdat een specifieke reactie uitbleef.

Wij hebben gereageerd op 20 januari 2021 om 09:19u. Daarin schrijven wij het volgende: “Met betrekking tot de laatste paragraaf onderschrijven we het belang van transparantie en het beschermen van persoonlijke informatie. Daar maken wij ons als proces facilitators ook hard voor. We zien deze opmerking tevens als een bevestiging vanuit de BTV om in deze fase van het proces in te stemmen met de eerder gedeelde spelregels.”

Zeven maanden later kwamen de procesbegeleiders met de eis dat de BTV zich schriftelijk akkoord moest verklaren met ‘de spelregels’ (Bijlage 2).

Afgezien van de timing klopt dit. Het achterliggende doel van deze vraag aan alle participanten was tweeledig. Het betrof hier enerzijds een aanvulling op de bestaande spelregels. Deze aanvulling zag toe op de fase van waarde creatie (o.a. “Er ligt niets vast totdat we het over alle onderwerpen eens zijn.” – zie meegestuurd document met spelregels, laatste slide). Deze aanvulling was in een vroeg stadium al aangekondigd bij participanten. Tegelijkertijd hebben we dit moment benut om de reeds geldende spelregels te laten herbevestigen door alle deelnemers. Dit was op basis van verzoeken vanuit meerdere participanten, mede vanwege een aantal situaties in de Joint Fact Finding fase.

Deze herbevestiging op de (aangevulde) spelregels werd voor het eerst uitgevraagd aan participanten op 25 mei 2021 (zie e-mail dinsdag 25 mei 2021, 13:39u – bij u bekend). Vervolgens is dit ook toegelicht in het plenaire overleg van 1 juni 2021. Dus vier maanden (niet zeven) na bovenstaande mailwisseling. De reactie van de BTV over

dit verzoek kregen wij pas begin september binnen, ruim drie maanden later, nadat wij zelf meermaals navraag hadden gedaan. Zie ook het screenshot dat de BTV meestuurde met de brief.

Deze eis werd niet aan de andere deelnemers van het Participatietraject opgelegd.

Dit is onjuist. We hebben dit aan alle participanten gevraagd. Uitgezonderd de BTV hebben alle participanten (opnieuw) akkoord gegeven op de aangevulde spelregels.

De bestuursvoorzitter heeft dit geweigerd, omdat een verbod om tijdens het traject de leden te informeren en consulteren in strijd is met zijn taak als bestuurder van de BTV.

Het weigeren is juist, maar het verbod is onjuist. Er was geen sprake van een verbod om tijdens het traject leden te informeren en consulteren. Sterker nog, wij hebben meermaals schriftelijk aangegeven bij de BTV dat onder de spelregels alles gewoon gedeeld kan worden met alle leden van de BTV.

Daarop hebben de procesbegeleiders de BTV van verdere deelname uitgesloten.

De BTV mocht gewoon meedoen, mits ze de spelregels zouden ondertekenen. Dit was de enige voorwaarde voor deelname en die is tot het eind toe gehandhaafd (zie ook onder). Er zijn daarnaast meerdere pogingen ondernomen om een passende oplossing te vinden. Alle geboden oplossingen werden echter door de BTV verworpen. Alle participanten, waaronder het ministerie van IenW, zijn door de procesbegeleiding proactief op de hoogte gehouden van deze ontwikkeling.

De gemeente Rotterdam is, zoals u weet, op 4 juni jl. uit het Participatietraject gestapt.

Formeel hebben wij nooit een bericht gehad van de gemeente Rotterdam dat ze uit het participatietraject zijn gestapt. Slechts dat deelname voor een aantal bijeenkomsten werd opgeschort (letterlijke tekst: “Gelet op deze motie zal de gemeente Rotterdam op dit moment niet aan het participatietraject deelnemen, en daarom niet aansluiten bij de eerstvolgende bijeenkomst op 9 juni aanstaande.”).

Na de zomer heeft wethouder Karremans weer plaatsgenomen aan de onderhandelingstafel. Het College van B&W heeft de wethouder het mandaat gegeven om als toehoorder aanwezig te zijn teneinde de verkregen informatie te kunnen gebruiken voor het opstellen van de zienswijze. Hiermee hebben de procesbegeleiders een nieuwe positie gecreëerd, nl. die van toehoorder.

Wij hebben als procesbegeleiding geen nieuwe positie gecreëerd. Wij gaan -binnen de afgesproken spelregels- slechts over de uitnodiging aan tafel en het faciliteren van het proces. Elke deelnemer, de gemeente Rotterdam incluis, kreeg daarin dezelfde rechten. Hoe iedere participant de eigen deelname vervolgens inkleedt, is niet aan ons.

Wat ons betreft zat de vertegenwoordiger van de gemeente Rotterdam met een bijzonder smal mandaat aan tafel. Niet gecreëerd door ons, maar door de eigen achterban (in dit geval de gemeenteraad).

De BTV heeft de procesbegeleiders in september verzocht om op gelijke voet als de gemeente Rotterdam als toehoorder aan tafel plaats te nemen. Dit is door de procesbegeleiders geweigerd.

Zoals gezegd is er geen nieuwe positie gecreëerd. De BTV had onder dezelfde voorwaarde als de gemeente Rotterdam (en alle andere deelnemers) deel mogen nemen, mits akkoord werd gegeven op de spelregels; dat heeft gemeente Rotterdam immers wel gedaan.

De procesbegeleiders zijn alleen bereid toetreding van de BTV als toehoorder in overweging te nemen indien de BTV zich schriftelijk akkoord verklaard met 'de spelregels', waaronder een verbod om de leden te informeren en consulteren, en de andere participanten met toetreding van de BTV als toehoorder instemmen.

Zoals hierboven aangegeven was er geen verbod om de eigen leden te informeren en consulteren. Het instemmen van andere participanten was vanwege het feit dat de BTV, in tegenstelling tot de gemeente Rotterdam, nooit onderdeel heeft uitgemaakt van de centrale werkgroep (waar de onderhandelingen over een nieuw LHB plaats vonden. Er zou dus een gesprek nodig zijn geweest over de rol van de BTV aan tafel.

Hiermee is wederom sprake van ongelijke behandeling en worden de bewonersvertegenwoordigers èn hun leden doelbewust op achterstand gezet.

Dit is onjuist. De BTV is juist precies hetzelfde behandeld als andere participanten. Dat de procesbegeleiding dat bovendien doelbewust zou hebben gedaan om deelnemers op achterstand te zetten, gaat volledig voorbij aan het besluit van de BTV om de spelregels niet te aanvaarden.

De BTV heeft in een van de eerste kennismakingsgesprekken Wesselink Van Zijst en VIRIDIS business advisory gewaarschuwd dat de toepassing van een Mutual Gains Approach in de context van een nieuw Luchtvaartbesluit tot mislukken is gedoemd. Er zijn namelijk geen wederzijdse voordelen te behalen omdat de omwonenden één belang hebben, te weten een vermindering van de ernstige overlast die zij dagelijks ondervinden door het vliegverkeer van RTHA, terwijl RTHA en haar stakeholders maar één doel nastreven, en dat is groei, en beide belangen NIET met elkaar te verenigen zijn.

Het feit dat belangen in potentie onmogelijk verenigbaar lijken te zijn, zou onzes inziens niet in de weg moeten staan van het organiseren van een dialoog tussen belanghebbenden en hun achterban. Daarbij omvat deze dialoog veel meer dan

simpelweg groei en krimp (een stelling die alleen maar zorgt voor polarisatie, c.q. dat de tegenpolen verder van elkaar verwijderd worden/blijven). Sterker nog: eerdere ervaringen in andere dossiers heeft aangetoond dat winst voor alle partijen, geredeneerd vanuit de belangen, wel degelijk mogelijk is. Ook wanneer belangen schijnbaar tegenovergesteld zijn. Belangrijker is dat aan participanten (en dus ook bewonersvertegenwoordigers) de ruimte werd geboden om in dialoog te gaan met de andere regionaal betrokkenen. Niemand was verplicht mee te doen, ook de BTV niet.

Tijdens een technische sessie bij de Provincie Zuid-Holland in oktober van vorig jaar gaf de heer Van Zijst (mede-eigenaar van Wesselink Van Zijst) toe dat in alle participatieprocessen waarin bewoners of bewonersorganisaties deelnemen, sprake is van juridische ongelijkheid, omdat deze altijd minder geld, minder tijd en minder gelegenheid hebben om zich op dezelfde manier te verdiepen als de andere deelnemers die een professionele organisatie achter zich hebben staan.

Deze opmerking is veelvuldig herhaald, onder andere in de media. Daarom voor de volledigheid het gehele verhaal:

Tijdens de technische sessie van PS Zuid-Holland heeft de heer van Zijst gezegd dat de participanten ongelijk in omvang, in kennis, in financiële armslag, etc. zijn. Hij heeft daarbij aangegeven dat dit een bijzondere verantwoordelijkheid neerlegt bij de procesbegeleiding om hier steeds attent op te zijn en de ongelijkheid met maatregelen zo veel mogelijk te mitigeren en te compenseren. Er is derhalve geïnvesteerd in:

- Spelregels die voor iedereen gelijk zijn en daarmee een level playing field aan de overlegtafel creëren.
- Trainingen voor alle deelnemers (MGA trainingen en webinars).
- In duidelijkheid over belangen, kansen en knelpunten van alle betrokkenen vooraf (vastgelegd in de ‘passagierslijst’).
- In kennisontwikkeling – participanten mochten alle mogelijke vragen stellen en werden intensief betrokken bij de beantwoording daarvan (JFF).
- Veel bilaterale gesprekken om de noden van individuele participanten goed te begrijpen en onduidelijkheden qua proces toe te lichten.
- Er is speciaal voor bewonersvertegenwoordigers (inhoudelijk en procesmatige) ondersteuning gekomen vanuit de stichting ABRel.
- Er is voor bewonersvertegenwoordigers een vacatievergoeding in het leven geroepen, om hen te compenseren voor de geïnvesteerde tijd.
- Ondersteuning bij (de organisatie van) achterban consultaties, zoals bijv. bewonersavonden.
- Alle participanten hebben de gelegenheid gehad om punten te agenderen en besproken te krijgen.

RTHA heeft als opdrachtgever aan ons als procesbegeleiders alle ruimte gegeven om de verschillen tussen participanten zoveel mogelijk aan te pakken en met maatwerk de balans tussen partijen te zoeken, te vinden en te bewaken. De opdrachtgever bemoeide zich daar verder niet mee; het was onze verantwoordelijkheid. In dat gehele proces heeft BTV voortdurend een zelfstandige plek gehad als een belangrijke belanghebbende. Allemaal bedoeld om partijen meer als gelijkwaardige deelnemer aan tafel te hebben.

Deelname van de BTV aan het proces

Hoewel de procesbegeleiding het betreurt dat de BTV op een zeker moment tot de conclusie is gekomen dat zij niet deel kon nemen aan de overleggen vanwege de spelregels, is zij er van overtuigd dat er nog steeds sprake is van een zorgvuldige vorm van participatie met oog voor alle belangen. Met verschillende verkozen bewonersvertegenwoordigers uit de omgeving, bestuurders van alle omliggende gemeentes en de provincie en meerdere belangenbehartigers op werkgelegenheid, natuur en milieu zijn de belangen van de omwonenden goed vertegenwoordigd in het proces.

De BTV was tijdens de JFF-fase een waardevolle participant en net zo belangrijk als alle andere deelnemende partijen. Het is een actieve vereniging met een duidelijk doelstelling en zij heeft haar belang helder voor het voetlicht gebracht in de afgelopen maanden. In meerdere overleggen is door de BTV een duidelijke bijdrage geleverd aan het traject. De procesbegeleiding zou de vereniging graag het gehele traject aan tafel hebben gehad, maar het besluit van de BTV om de spelregels niet akkoord te geven werd en wordt gerespecteerd.

Wij hebben onzes inziens gepoogd de BTV weer aan tafel te krijgen door een aantal mogelijke oplossingen te bieden, maar deze werden allen door de BTV als niet werkbaar gezien. Tegelijkertijd zagen wij geen oplossing in het aanpassen van de gezamenlijk opgestelde spelregels, juist omdat hier door meerdere participanten expliciet om werd gevraagd en wij als procesbegeleiding verantwoordelijk zijn voor het organiseren van een dialoog waarin alle belangen tot hun recht kunnen komen.

Tot slot

Wij hopen u hiermee van voldoende informatie te hebben voorzien over het traject, de spelregels en de relatie met de BTV. Tegelijkertijd beseffen wij ons dat het veel informatie is en de nuance vaak moeilijk te vatten is op papier. Wij hebben daarom zo

objectief en bondig mogelijk proberen antwoord te geven op uw vragen, maar zijn vanzelfsprekend ook bereid e.e.a. in gesprek verder toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Projectteam participatietraject Luchthavenbesluit voor RTHA

beschermen persoonlijke levenssfeer

beschermen persoonlijke levenssfeer

beschermen persoonlijke levenssfee

Participatietraject Luchthavenbesluit RTHA
Procesbegeleiding: WesselinkVanZijst en VIRIDIS business advisory
www.luchthavenbesluit.nl

Bijlage: Spelregels Participatietraject LHB RTHA